

AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN TASARISI HAKKINDA TUSİAD GÖRÜŞÜ

Giriş:

Kadın ve aile bireylerinin şiddetten korunması amacıyla bir Kanun hazırlanması, önemli bir toplumsal ihtiyacı gidermeye yönelik umut verici bir girişimdir. Bununla birlikte, kurulacak sistemin iyi işlemesi ve koruma tedbirlerinin etkili şekilde uygulanabilmesi için kanun tasarısında yer alan bazı maddelerin gözden geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın girişimiyle başlatılan yasal düzenleme çalışması sürecinde sivil toplum örgütleriyle istişare toplantıları gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede muhtelif kanun tasarısı taslakları üzerinde çalışılmıştır. Bu görüş metninde, ilgili kanun tasarısının TBMM'ye sevk edilmeden önceki taslak haline yer yer atıfta bulunmaktadır.

Düzenlemenin başlığı:

Söz konusu düzenlemenin TBMM'ye sevk edilmeden önceki halinde, "Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunması" başlığı bulunmaktaydı. Bu başlığın kanun tasarısında "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi" olarak düzenlendiği görülmektedir. "Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunması" ifadesi Kanun tasarısının amacına ve kapsamına daha uygun olması nedeniyle bir önceki başlığın muhafaza edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Amaç ve kapsam (Md. 1):

Bir önceki taslakta Kanunun uygulanmasında ve bu Kanunun gerektirdiği hizmetlerin sunulmasında uyulacağı belirtilen temel ilkeler¹ yer almaktaydı. Taslakta yer alan dört

1

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve yürürlükteki tüm kanuni düzenlemeler esas alınır.
- Şiddet mağdurlarına ilişkin verilecek destek ve hizmetlerin sunumunda temel insan haklarına dayalı, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenir.
- Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilir.

İstanbul
Meşrutiyet Caddesi,
No: 46 Tepebaşı 34420
İstanbul – Türkiye
T +90 (212) 249 19 29
F +90 (212) 249 13 50
E tusiad@tusiad.org

Ankara
İran Caddesi, No: 39/4
Gaziosmanpaşa 06700
Ankara – Türkiye
T +90 (312) 468 10 11
F +90 (312) 428 86 76
E ankoffice@tusiad.org

Brüksel
13, Avenue des Gaulois, 1040
Brussels – Belgium
T +32 (2) 736 40 47
F +32 (2) 736 3993
E bxloffice@tusiad.org

Washington D.C.
1250 24th Street,
N.W. Suite Nr. 300,
Washington D.C. 20037 USA
T +1 (202) 776 77 70
F +1 (202) 776 77 71
E usoffice@tusiad.us

Berlin
Märkisches Ufer, 28
Berlin 10179 Germany
T +49 (30) 288 786 300
F +49(30) 288 786 399
E berlinoffice@tusiad.org

Paris
33, Rue de Galilée 75116
Paris – France
T +33 (1) 44 43 55 35
F +33 (1) 44 43 55 46
E parisoffice@tusiad.org

Pekin
Beijing Lufthansa Centre,
Office C-319, Beijing 100016
P. R. China
T +86 (10) 6462 2066
F +86 (10) 6462 2067
E tusiad.china@euccc.com.cn

temel ilke Kanunun amacı ile örtüşmekte olup, Kanunun etkin bir şekilde uygulanmasına katkıda bulunacak ilkelerdir. Tasarı metnine yeniden eklenmesi yerinde olacaktır.

Tanımlar (Md. 2):

Önceki taslakta yer alan, “şiddet”in tanımındaki “toplumsal, kamusal ve özel alan” ifadeleri mevcut tasarıda yer almamaktadır. Söz konusu ifadelerin tanıma eklenmesi şiddetle mücadelenin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi ve yorum farklılıklarının önlenmesi açısından gereklidir. Nitekim tasarının genel gerekçesinde de dile getirildiği gibi “Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi”nde şiddetin tanımında benzer bir anlayış mevcut olup, kamusal ve özel yaşam ifadelerine yer verilmektedir.

Şiddet tanımında yer alan “fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik” ifadesine “yazılı” kelimesinin de eklenmesi uygun olacaktır.

Aynı anlayışla “ev içi şiddet, kadına yönelik şiddet, şiddet mağduru ve toplumsal cinsiyet” tanımlarının da metne yeniden eklenmesi önerilmektedir.

Mülki amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları (Md. 3):

Hayati tehlike durumunda koruyucu tedbire hükmedildiğinde bu tedbir şiddete uğrayanın yakınına, çocuğuna da uygulanmalı, teknik takip dahil olmak üzere acilen önlem alınmalıdır. Bu anlayışla maddenin 1. fıkrasının 4 bendinde buna yönelik değişiklik yapılmalıdır.

Hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları (Md. 4)

Hayatî tehlike riski durumunda koruyucu tedbire hükmedildiğinde bu tedbir şiddete uğrayanın yakınına, çocuğuna da uygulanmalı, teknik takip dahil olmak üzere acilen önlem alınmalıdır. Bu anlayışla maddenin 1. fıkrasının 4 bendinde buna yönelik değişiklik yapılmalıdır.

Hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları (Md. 5)

Bir önceki taslakta maddenin 1. fıkrasında “Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması” ifadesi önleyici tedbir olarak hakim

ç) Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez.

kararına bırakılmıştı. Söz konusu ifade maddeden çıkarılmıştır. Çocukları korumak amacıyla, gerektiğinde hakim, ilişkinin sınırlandırılması ya da tümüyle kaldırılmasına yönelik bir karar alabilmelidir. Bu nedenle söz konusu ifadenin yeniden tasarıya eklenmesi gereklidir. Ayrıca bu anlayışla fıkranın 4 bendinden “kişisel ilişki kurulmasına ilişkin haller saklı kalmak üzere” ifadesinin çıkarılması gerekmektedir.

Ruh sağlığı kontrolü ve tedavisi bu kanun anlamında şiddet uygulayan herkes için zorunlu olmalıdır. Tedbir kararı alan mahkeme, aynı zamanda şiddet uygulayan kişinin ruh sağlığının ve akli dengesinin yerinde olup olmadığının kontrolünün talep edilmesine hükmedebilmelidir. Bu kapsamda 5. Maddenin h fıkrasında yer alan “Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurusu ve tedavisinin sağlanması” ifadesi, bir seçenek olmaktan ziyade zorunlu olacak şekilde düzenlenmelidir.

Ayrıca gerektiğinde önleyici tedbir kararları şiddet uygulayanın yanı sıra ona yardımcı olan veya kuvvetle yardım edeceği anlaşılan kimseye de uygulanabilmelidir.

Tedbir kararının verilmesi, tebliği ve gizlilik (Md. 7)

Maddenin 1. fıkrasında yapılan değişiklikle tedbir kararının hakim tarafından re’sen verilmesi kaldırılmış sadece ilgilinin talebi ile alınması mümkün kılınmıştır. Oysa şiddet mağduru kişi korkusundan ya da gerekli bilgi donanımına sahip olmamasından dolayı söz konusu talepte bulunmayabilir. Bu nedenle fıkranın, “Önleyici veya koruyucu tedbir kararını gerektiren şiddet olayından haberdar olan kolluk, Bakanlık veya savcılık derhal ve re’sen hakime veya mülki amire başvuruda bulunur” şeklinde düzenlenmesi önerilmektedir.

Ayrıca bir önceki taslakta 1. fıkranın sonunda tedbir kararlarının aile mahkemesinden, mülki amirden ya da kolluk biriminden de talep edileceği düzenlenmişti. Söz konusu düzenleme tedbir kararlarının en çabuk ve en kolay şekilde alınması için önemli olup fıkraya yeniden eklenmesi gerekmektedir.

Maddenin 3. fıkrasında değişiklik yapılarak tedbir kararının hakim tarafından ne zaman alınacağına ilişkin düzenleme çıkarılmıştır. Bu kararın gecikmeksizin alınacağını netleştirmek bakımından “dosyanın kaydedildiği gün” verileceği fıkraya eklenmelidir.

Ayrıca söz konusu fıkra zorunlu hallerde duruşma yapılabileceği belirtilmektedir. Can güvenliği riski olan mağdurların tedbir duruşması veya mevcut hukuk ve ceza davalarından bağışık tutulması (duruşmaya katılmaması) mümkün olabilmeli, mağdur gerektiğinde savcıya veya hakime duruşma dışında ifade vermelidir.

İtiraz (Md. 8)

Maddenin 3. fıkrasında yer alan “İtiraz mercii kararını bir hafta içinde verir” ifadesinin “İtiraz mercii kararını bir hafta içinde duruşma yaparak verir” şeklinde değiştirilmesi yerinde olacaktır.

Kolluk görevleri (Md. 10)

Kanunun etkili bir şekilde uygulanması için personelin hangi alanlarda eğitim alacağını belirtmesi önemlidir. Bu çerçevede “belirtilen hizmetlerle ilgili eğitim almış” ifadesi yerine “toplumsal cinsiyet, kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği eğitimi almış” ifadesinin metinde yer alması faydalı olacaktır.

Tedbir kararlarına aykırılık (Md. 12):

Tedbir kararına uyulmaması halinde verilen zorlama hapis cezalarının ertelenemeyeceği veya para cezasına çevrilemeyeceği düzenlenmelidir.

Kurumlararası koordinasyon ve eğitim (Md. 15)

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşlarına ve radyolara ayda en az doksan dakika yayın yapması zorunluluğu getirilen konulara “toplumsal cinsiyet eşitliği veya kadın-erkek eşitliği” ifadesi eklenerek kapsam daha net belirlenmelidir.

Bir önceki taslakta maddenin 4. fıkrasında “Bu Kanunda öngörülen görevlerin yerine getirilmesi sırasında kamu kurum ve kuruluşları personeli Bakanlık görevlilerine yardımcı olurlar” ifadesi yer almaktaydı. Söz konusu fıkra maddeye eklenmelidir.

Benzer şekilde bir önceki taslakta maddenin 5. fıkrasında yer alan “Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, personel ve üyelerinin bu Kanunun etkin bir biçimde uygulanması ve amaçlarının gerçekleştirilmesi amacıyla Bakanlığın hazırlayıp koordine edeceği toplumsal cinsiyet, kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim programlarına katılmasını sağlar” ifadesi yer almaktaydı. Kanunun etkin bir şekilde uygulanması için ilgili tüm tarafların fıkra belirtilen alanlarda eğitim alması büyük önem taşımaktadır ve ilgili fıkra maddeye eklenmelidir.

Nafaka (Md. 17)

Bir önceki taslaktaki maddede “Nafaka yükümlüsünün taşınır veya taşınmaz malı, kendi işyeri olması, bankada para veya sair menkul değerler birikimi bulunması ya da üçüncü kişilerden alacağı olması durumunda da, nafakanın tahsili için icra müdürlüğü tarafından buralara gerekli yazılar yazılır, gerekli icrai işlemler yapılır” ifadesi yer almaktaydı. Tasarıdaki mevcut düzenlemeyle nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin sadece aylık, maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından nafakanın tahsil edilmesi mümkün kılınmıştır. Bu durum kısıtlayıcı bir düzenleme olup bir önceki taslakta yer alan ve yukarıda belirtilen ifadenin metne yeniden eklenmesi gerekmektedir.

Tasarıda Yer Almayan Diğer Hususlar Hakkındaki Görüşler

- Bir önceki taslakta (Md. 7) şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı halinde herkes tarafından bu durumun ihbar edilebileceği ve ihbarı alan kamu görevlilerinin gecikmeksizin ilgili tedbirleri almakla yükümlü olacağı belirtilmekteydi. Söz konusu madde mevcut tasarıda bulunmamaktadır. Şiddet ile mücadelede gerek ihbar gerekse ihbarı alan kamu görevlilerinin üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri önemlidir. Söz konusu maddenin tasarıda yer alması Kanunun daha etkin bir şekilde uygulanmasına katkı sağlayacaktır. Maddenin yeniden metne eklenmesi gerekmektedir.
- Bir önceki taslakta (md. 20/2) Bakanlığın, gerekli görmesi halinde, kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet uygulanması ihtimali dolayısıyla açılan idari, cezai, hukuki her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılabilmesi mümkün kılınmıştı. Söz konusu madde tasarıda yer almamaktadır. Başından beri sürecin içinde olan Bakanlığın gerekli gördüğü takdirde her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılabilmesi mümkün kılınmalıdır.
- Bir önceki taslakta (Geçici Md. 2) Kanunun yayımından itibaren iki yıl içinde Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Samsun, Trabzon ve Van illerinde şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulacağı belirtilmişti. Söz konusu ifade tasarıya eklenmeli ayrıca merkezlerin kademeli olarak hangi takvim çerçevesinde tüm Türkiye’ye yaygınlaştırılmasının planlandığı tasarıda yer almalıdır.
- Devlete, her şehirde veya belli bir nüfusun üzerindeki yerlerde aile-ev içi şiddet görmüş kişiler için barınma evi açması zorunluluğu getirilmelidir. Sığınma evlerinin sayısı artırılmalı, bu konuda yapılacak düzenleme ile şehirlerde her 50 bin nüfusa en

az bir sığınma evi yapılmalı, bu sorumluluk belediyelerden başka diğer kuruluşlara da verilmelidir. Bu konuda yasal düzenleme ivedilikle hazırlanmalıdır.

- Kanun kapsamındaki her türlü şiddete ilişkin olarak arabuluculuk da dahil olmak üzere, uyuşmazlık çözüm yollarının uygulanamaz olduğu Kanun metninde yer almalıdır.